

Η διδασκαλία της Φιλοσοφίας (Φ374)

8^η ενότητα: Διδάσκοντας φιλοσοφία σήμερα
(1) Φιλοσοφικοί κλάδοι

Γιώργος Ζωγραφίδης
Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ενότητα 8^η: Διδάσκοντας φιλοσοφία σήμερα (1)

Φιλοσοφικοί κλάδοι

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Εισαγωγή στη φιλοσοφία
 - i. Στόχοι μιας εισαγωγής
 - ii. Διδακτικές επισημάνσεις
2. Ιστορία της φιλοσοφίας
3. Βασική βιβλιογραφία

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1. Εισαγωγή στη φιλοσοφία

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ι Σκοποί μιας εισαγωγής

1. Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Σκοποί μιας εισαγωγής 1

Γενικός σκοπός του ενός τέτοιου μαθήματος είναι:

- ως περιεχόμενο και ως μεθοδολογική προσέγγιση, επιδιώκει να καταστήσει ικανούς τους φοιτητές να κατανοήσουν την ανάπτυξη του φιλοσοφικού λόγου και να διαπιστώσουν τη διαλεκτική πορεία των επιχειρημάτων, καθώς και την πρακτική αξία της φιλοσοφίας.

Σκοποί μιας εισαγωγής 2

Στόχοι εισαγωγής (α)

I. Γνώσεις:

- Να κατανοήσουν ότι η φιλοσοφία αποτελεί διακριτό πεδίο σε σχέση με από τις άλλες πνευματικές δραστηριότητες.
- Να γνωρίσουν τους όρους και τις αρχές διατύπωσης ενός φιλοσοφικού ερωτήματος.
- Να γνωρίσουν τους κλάδους της Φιλοσοφίας.
- Να γνωρίσουν τη δομή του φιλοσοφικού επιχειρήματος.
- Να γνωρίσουν τη χρησιμότητα της φιλοσοφίας στον πρακτικό βίο.

Σκοποί μιας εισαγωγής 3

Στόχοι εισαγωγής (β)

II. Ικανότητες - Δεξιότητες:

- Να αναγνωρίζουν τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στα φιλοσοφικά ερωτήματα.
- Να διερευνούν κριτικά και συγκριτικά τις απαντήσεις στα φιλοσοφικά ερωτήματα.
- Να διακρίνουν τα έγκυρα επιχειρήματα.

Σκοποί μιας εισαγωγής 4

Στόχοι εισαγωγής (γ)

III. Αξίες-Στάσεις:

- Να καλλιεργήσουν θετική στάση απέναντι στον φιλοσοφικό στοχασμό.
- Να αναγνωρίσουν τη χρησιμότητα του φιλοσοφικού στοχασμού στο ευρύτερο κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό πλαίσιο.
- Να καλλιεργήσουν θετική στάση απέναντι στις διανοητικές διαδικασίες κριτικής και αναστοχαστικής διερεύνησης των ερωτημάτων.
- Να εκτιμήσουν τη διεπιστημονικότητα και την οικουμενικότητα του φιλοσοφικού στοχασμού.

Σκοποί μιας εισαγωγής 5

Οι φοιτητές/τριες αναμένεται ότι θα είναι σε θέση:

- να προσδιορίσουν τα βασικά χαρακτηριστικά της φιλοσοφικής δραστηριότητας,
- να γνωρίσουν τα θεμελιώδη ερωτήματα και τους παραδοσιακούς κλάδους της φιλοσοφίας,
- να οριοθετούν τη φιλοσοφία και τον φιλοσοφικό λόγο από τις γειτονικές περιοχές της επιστήμης, της ιδεολογίας, της τέχνης, της θρησκείας,
- να κατανοούν και να ανασυγκροτούν δύο ερωτήματα και τις κύριες απαντήσεις που τους έχουν δοθεί: το οντολογικό ερώτημα (τι υπάρχει;) και το γνωσιολογικό (τι και πώς μπορώ να ξέρω;)
- να κατανοούν και να συζητούν τους όρους και τη φιλοσοφική στάση απέναντι σε καίρια ερωτήματα της κλασικής και σύγχρονης φιλοσοφίας (υπάρχει αλήθεια; σώμα ή ψυχή; υπάρχει θεός; είμαστε ελεύθεροι; έχει νόημα ο κόσμος και η ζωή;)

ii Διδακτικές επισημάνσεις

1. Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Διδακτικές επισημάνσεις 1

- Η θεματική ενότητα «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία» είναι εξαιρετικά σημαντική για τη κατανόηση της φύσης της φιλοσοφικής δραστηριότητας και ακολουθεί μια συνεκτική πορεία.
- Η απόπειρα ορισμού της φιλοσοφίας πρέπει να γίνεται μέσα από σχετικά κείμενα φιλοσόφων από την αρχαιότητα έως σήμερα, ώστε να αναδειχθούν οι πολλαπλές όψεις (και οι ποικίλοι κλάδοι) της φιλοσοφίας, ως μιας ιδιαίτερης δραστηριότητας, θεωρητικής και πρακτικής, με σκοπό τη συνολική και αιτιολογημένη θεώρηση του κόσμου και της θέσης του ανθρώπου σε αυτόν.

Διδακτικές επισημάνσεις 2

Η ταυτότητα της φιλοσοφίας αποσαφηνίζεται ακόμη περισσότερο με την επισήμανση των διαφορών της από γειτονικές δραστηριότητες και πεδία, όπως

- οι θετικές επιστήμες: από τη φυσική φιλοσοφία στη φυσική και τη βιολογία
- οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες: φιλολογία, ιστορία, κοινωνιολογία, ψυχολογία, πολιτική επιστήμη
- οι τέχνες
- η θρησκεία / θεολογία

Διδακτικές επισημάνσεις 3

- Οι αξιώσεις της φιλοσοφίας να συγκροτήσει και να προτείνει στον άνθρωπο ένα συνεκτικό κοσμοείδωλο ή και μια βιοθεωρία πιστοποιούν τη θέση και τον ρόλο της φιλοσοφίας, αλλά ταυτόχρονα εγείρουν και αμφισβητήσεις – από το εσωτερικό της ή από άλλα πεδία και λόγους. Ωστόσο, κυρίως, φανερώνουν τη ‘χρησιμότητα’ της φιλοσοφίας:
 - στην κατανόηση αλλά και στην αλλαγή της πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας
 - και στη διαμόρφωση της αιτιολογημένης και έγκυρης σκέψης (σε αντιδιαστολή προς την απλή διατύπωση γνώμης) , όπως μπορεί να τονιστεί με παραδείγματα στην ανάλυση του φιλοσοφικού επιχειρήματος και των σοφισμάτων

Διδακτικές επισημάνσεις 4

- Όλα τα παραπάνω, μπορούν να πλαισιωθούν με μαρτυρίες από την ιστορία της φιλοσοφίας (σε συνδυασμό θεματικής και ιστορικής προσέγγιση).
- Έτσι είναι δυνατόν να τεκμηριωθεί η αντίληψη ότι η φιλοσοφία έχει αποτελέσει (ή και μπορεί να αποτελέι) μια τέχνη του βίου, ένα έμπρακτο παράδειγμα ώσμωσης θεωρίας και πράξης που κατορθώνεται προσωπικά μέσα στον συλλογικό βίο.

Διδακτικές επισημάνσεις 5

- Οι διδακτικοί στόχοι μπορούν να επιτευχθούν κατά τη διδασκαλία αυτής της θεματικής ενότητας ή μαθήματος («Εισαγωγή στη Φιλοσοφία»)
- Οι στόχοι (ιδιαίτερα οι ικανότητες και οι αξίες) πρέπει να επανεξετάζονται σε κάθε επιμέρους ενότητα και έτσι να εμπλουτίζονται.
- Ουσιαστικά όλες οι ενότητες αναφέρονται, άμεσα ή έμμεσα στα κεντρικά ζητήματα μιας εισαγωγής επομένως συμβάλλουν με περισσότερα στοιχεία στη διεύρυνση και την εμπάθυνση του ερωτήματος «τι είναι η φιλοσοφία».

Διδακτικές επισημάνσεις 6

- Ο καθηγητής είναι σκόπιμο να τονίσει ότι η φιλοσοφία είναι σκέψη αφενός πάνω σε προβλήματα που δημιουργούνται στην προσπάθεια του ανθρώπου να κατανοήσει τις διάφορες όψεις της πραγματικότητας και αφετέρου σκέψη πάνω στην ίδια τη σκέψη (στη λειτουργία και στις δυνατότητές της).
- Τα ίδια τα φιλοσοφικά ερωτήματα και οι απαντήσεις (οι φιλοσοφικές θεωρίες) γεννιούνται και συγκροτούνται μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια, ιστορικά, κοινωνικά, φιλοσοφικά· και ότι ερωτήματα και απαντήσεις επαναδιατυπώνονται, επανανοηματοδοτούνται, καθώς αυτά τα πλαίσια μεταβάλλονται ή και διαρρηγνύονται.

Διδακτικές επισημάνσεις 7

- Και αυτό συμβαίνει είτε τα ερωτήματα και οι απαντήσεις αφορούν συγκεκριμένα και πρακτικά θέματα αξιών (π.χ. για την ηθική, την πολιτική, την τέχνη) είτε θεμελιώδη ζητήματα (π.χ. για τη γνώση, τη νόηση, την πραγματικότητα).
- Αυτή η διπλή επισήμανση στην αρχή του μαθήματος δεν μπορεί παρά να είναι προγραμματική, ωστόσο μένει να ελεγχθεί και να επαληθευτεί σταδιακά καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας του. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, χρήσιμη είναι η αναγωγή κάθε θεματικής ενότητας στους εδώ διατυπωμένους διδακτικούς στόχους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Υπότιτλος Ενότητας

2. Ιστορία της φιλοσοφίας

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 1

- Ειδικά προβλήματα που υπάρχουν στη διδασκαλία της νεότερης φιλοσοφίας.
- Η διδασκαλία περιλαμβάνει τη μάθηση υπό περιορισμούς επιβαλλόμενους από το πλαίσιο της λογικής συζήτησης.
- Τρία βασικά προβλήματα θα αναφερθούν που είναι σε μεγάλο βαθμό παιδαγωγικά και αναφέρονται ως:
 - 1) το πρόβλημα του “χαλαρού κανόνα”,
 - 2) το πρόβλημα του “ποιο υπερτερεί” και
 - 3) το πρόβλημα της “γεωλογίας σε αντίθεση με τη γεωγραφία”.

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 2

- Το πρώτο πρόβλημα, του “χαλαρού κανόνα” όπως αναφέρεται, είναι ουσιαστικά θα λέγαμε, η απουσία πολλές φορές από τα μαθήματα ενός συγκεκριμένου σκοπού.
- Από τα σημαντικότερα ζητήματα είναι η εξακρίβωση του συγκεκριμένου σκοπού του μαθήματος, σε ποιο κοινό απευθύνεται, ο ρόλος της φιλοσοφίας, της ιστορίας της φιλοσοφίας και η σύνθεση της τάξης.
- Μία σκέψη ως λύση σε αυτό το πρόβλημα (Phillips), θα ήταν η δημιουργία σχεδιαγράμματος που να υποδηλώνει το σκοπό του μαθήματος, τα αντικείμενά του, τις στρατηγικές που θα ακολουθηθούν όπως και οι απαιτήσεις για συμμετοχή στο μάθημα και οι εργασίες. Ακόμα καλό θα ήταν αυτό το σχεδιάγραμμα να μοιράζεται την πρώτη μέρα συνάντησης με τους φοιτητές, δείχνοντας την πορεία που θα ακολουθηθεί.

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 4

- Το τρίτο είναι το πρόβλημα της “γεωλογίας σε αντίθεση με τη γεωγραφία”. Τα μαθήματα της ιστορίας της φιλοσοφίας κατανοούνται συνήθως σαν να έχουν σχέση με τη φιλοσοφική σκέψη σε πολλές ιστορικές περιόδους.
- Τέτοια μαθήματα είναι πολύ σημαντικά στη φιλοσοφία γιατί μπορούν να παρέχουν στον μαθητή τη φιλοσοφική σκοπιά με έναν τρόπο που να γίνεται κατανοητός στη φιλοσοφική σκέψη.
- Το πρόβλημα ουσιαστικά της “γεωλογίας σε αντίθεση με τη γεωγραφία” εστιάζεται στην επιμονή της διερεύνησης αυτού του προβλήματος τόσο στενά σε μερικά επιλεγμένα θέματα ή ιδέες σε μια ορισμένη φιλοσοφική περίοδο, στον αποκλεισμό του διευρυμένου και κρίσιμου πλαισίου τους. Πρόθεση έχουμε να ενθαρρύνουμε τη μελέτη και την απόκτηση προσανατολισμού του φιλοσοφικού πλαισίου καλύπτοντας τη φιλοσοφική σκέψη κάποιων περιόδων.

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 5

- Η επικέντρωση στην ιστορική κατανόηση οδηγεί σε κάποια προβλήματα που έχουν σχέση με τη διδασκαλία της ιστορίας ως υποκείμενο.
- Τρία προβλήματα θα συζητηθούν:
 - 1) το πρόβλημα “το ένα κακό μετά το άλλο” ή “αερολογίες”,
 - 2) το “Και λοιπόν;” πρόβλημα και
 - 3) το πρόβλημα “Κείμενα και άλλες πηγές”

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 6

- Το κρίσιμο ερώτημα που προκύπτει από το πρώτο πρόβλημα είναι πώς η κατηγορία του ανιαρού, η κατηγορία ότι η ιστορία είναι “το ένα κακό μετά το άλλο”, απαντιέται επιτυχώς όταν οι φοιτητές με μικρή φαινομενικά διάθεση για ιστορία ανυπομονούν να προχωρήσουν στο τι βλέπουν ως φιλοσοφικά κεντρικό.
- Ένας αποτελεσματικός τρόπος να οριστεί το πρόβλημα είναι να προταθούν ερωτήσεις που ο φιλοσοφικός τους χαρακτήρας μπορεί να αποδειχθεί, αλλά και ερωτήσεις για την απάντηση των οποίων είναι απαραίτητη η χρήση του ιστορικού υλικού (σωστή έρευνα). Το σημαντικό στοιχείο εδώ, είναι η διατύπωση καλών ερωτήσεων που εξάπτουν το ενδιαφέρον.

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 7

- Στο δεύτερο πρόβλημα δίνεται κυρίως έμφαση στην εσωτερική εφαρμογή της ιστορίας και δίνεται η ψευδαίσθηση ότι υπάρχουν μοναδικά φιλοσοφικά ερωτήματα, των οποίων η μελέτη μπορεί να επιτευχθεί, εσωτερικά.
- Οποιοδήποτε σοβαρό ενδιαφέρον για το παρόν συνεπάγεται ενδιαφέρον και για το παρελθόν, εφόσον το τελευταίο προσδιορίζει το προηγούμενο.
- Η μελέτη των θεωριών δεν μπορεί να αποσπαστεί από τη μελέτη των επιστημονικών κλάδων των προηγούμενων περιόδων. Εάν εξέλθουμε οικειοθελώς από την ιστορία, τότε εξερχόμαστε οικειοθελώς και από τη φιλοσοφία.

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 8

- Στο πρόβλημα των “Κειμένων και των άλλων πηγών”, εστιάζουμε στο ότι, αν ένα μάθημα στην ιστορία της νεότερης φιλοσοφίας σε εισαγωγικό επίπεδο πρέπει να εκπληρώσει συγκεκριμένους σκοπούς, και όχι μόνο την ανάπτυξη μιας φιλοσοφικής αίσθησης της γεωγραφίας, τότε με ποιο τρόπο μπορούν τα αυθεντικά κείμενα μόνα τους να βασιστούν και να ικανοποιήσουν αυτό το γεγονός.
- Οι δευτερεύουσες πηγές δεν μπορούν να πάρουν τη θέση των αυθεντικών κειμένων. Κάποια χωρία προσεκτικά επιλεγμένα είναι απαραίτητα για αυτά τα μαθήματα, αλλά και οι γενικές εργασίες είναι αναγκαίες επειδή επιτρέπουν μεγαλύτερο σχολιασμό.

Διδασκαλία Νεότερης Φιλοσοφίας 9

- Σκοπός είναι η δημιουργία ενθουσιασμού σε μαθήματα της νεότερης φιλοσοφίας. Κάτι δύσκολο, εφόσον για τους μαθητές και φοιτητές ακόμη και η νεότερη εποχή μοιάζει μακρινή και χωρίς ενδιαφέρον.
- Η διδασκαλία καλής φιλοσοφίας, όπως και καλής ιστορίας είναι απαραίτητη, όπως και μια αίσθηση φιλοσοφικής γεωγραφίας.
- Ο καθηγητής διατυπώνει κάποια προβλήματα που υπάρχουν και τα σχολιάζει με βάση τη δική του εμπειρία στη διδασκαλία. Πολύ σημαντικό στοιχείο είναι η διανομή σχεδιαγράμματος των μαθημάτων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

4. Βασική βιβλιογραφία

Βασική βιβλιογραφία 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - 1

1. **Αυγελής, Ν.**, *Εισαγωγή στη φιλοσοφία*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλης, 2012.
2. **Warburton, N.**, *Φιλοσοφία: Τα βασικά*, μτφ. Δ. Ρισσάκη. Αθήνα: Αρσενίδης, 2010.
3. **Βέικος, Θ.**, *Εισαγωγή στη φιλοσοφία*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1989.
4. **Nagel, T.**, *Θεμελιώδη φιλοσοφικά προβλήματα: Σύντομη εισαγωγή στη φιλοσοφία*, μτφ. Χ. Μιχαλοπούλου-Βέικου. Αθήνα: Σμίλη, 1989.
5. **Θεοδωρίδης, Χ.**, *Εισαγωγή στη φιλοσοφία*. Αθήνα, ²1955 [και ανατυπώσεις].
6. **Russell, B.**, *Τα προβλήματα της φιλοσοφίας*, μτφ. Α. Πέρης. Αθήνα: Αρσενίδης, 2008.

Βασική βιβλιογραφία 2

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ – 2

7. **Βορέας, Θ.**, *Εισαγωγή εις την φιλοσοφίαν*. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 1972 (1935).
8. **Θεοδωρακόπουλος, Ι.Ν.**, *Εισαγωγή στη φιλοσοφία*, 4 τόμοι. Αθήνα, 1974-75 [ανατύπ.: Εστία 2006].
9. **Γιανναράς, Χρ.**, *Σχεδιάσμα εισαγωγής στη Φιλοσοφία*. Αθήνα: Δόμος, 1988.
10. **Γιάσπερς, Κ.**, *Εισαγωγή στη Φιλοσοφία*, εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια Χρ. Μαλεβίτση. Αθήνα: Δωδώνη, 1968.
11. **Νικολούδης, Η.**, *Έννοια και χρησιμότητα της φιλοσοφίας*. Αθήνα: Γρηγόρης, 1980.
12. **Δελλής, Ι.**, *Εισαγωγή στη φιλοσοφία*. Αθήνα:

Βασική βιβλιογραφία 3

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ – 1

1. Vegetti, M. *Ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας*, μτφ. Γ.Χ. Δημητρακόπουλος. Αθήνα: Τραυλός, 2000.
2. Gigon, O. *Βασικά προβλήματα της αρχαίας φιλοσοφίας*, μτφ. Ν. Σκουτερόπουλος. Αθήνα: Γνώση, 1991.
3. Hadot, P., *Τι είναι η αρχαία ελληνική φιλοσοφία;*, μτφ. Ά. Κλαμπατσέα. Αθήνα: Ίνδικτος, 2002.
4. Guthrie, W.K.C., *Οι έλληνες φιλόσοφοι από το Θαλή ως τον Αριστοτέλη*, μτφ. Α. Σακελλαρίου. Αθήνα: Παπαδήμας, 1987.
5. Irwin, T., *Η κλασική σκέψη*, μτφρ. Γ. Βογιατζής. Αθήνα: Πολύτροπον, 2005.

Βασική βιβλιογραφία 4

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ – 2

6. Κάλφας Β. & Ζωγραφίδης Γ., *Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2006 / Αθήνα: Το Βήμα, 2013.
7. Κουλουμπαρίτσης Λ., *Ιστορία της αρχαίας και μεσαιωνικής φιλοσοφίας: 1. Ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας* (μτφ. Ε. Γραμματικοπούλου). Αθήνα: Εξάντας, 2008.
8. Nestle, W., *Από τον μύθο στον λόγο: Η εξέλιξη της ελληνικής σκέψης από τον Όμηρο ως τη σοφιστική και τον Σωκράτη*, 2 τόμοι, μτφ. Ά. Γεωργίου. Αθήνα: Γνώση, 1999.
9. Annas J., *Αρχαία φιλοσοφία* (μτφ. Γ. Στείρης). Αθήνα: Το Βήμα/Ελληνικά Γράμματα, 2006.
10. Vernant, J.P., *Οι απαρχές της ελληνικής σκέψης*. Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1992.

Βασική βιβλιογραφία 5

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

1. Τατάκης Β., *Η βυζαντινή φιλοσοφία* (μτφ. Εύα Καλπουρτζή). Αθήνα: Ίδρυμα Σχολής Μωραΐτη, 1977. / *Η ελληνική πατερική και βυζαντινή φιλοσοφία* (μτφ. Κ.Ιωαννίδης). Αθήνα: Αρμός, 2000.
2. Μπενάκης Λ., *Βυζαντινή φιλοσοφία: Κείμενα και μελέτες*, 1-2. Αθήνα: Παρουσία, 2002, 2013.
3. Hunger H., *Βυζαντινή λογοτεχνία: Η λόγια κοσμική γραμματεία των Βυζαντινών*, τόμ. 1 (μτφ. Λ. Μπενάκης κ.ά.). Αθήνα: ΜΙΕΤ, 1991.
4. Alessio Fr., *Ιστορία της μεσαιωνικής φιλοσοφίας* (μτφ. Αναστασία Μεσσάρη & Γ. Καρούζος). Αθήνα: Τραυλός, 2007.
5. Luscombe D., *Η μεσαιωνική σκέψη* (μτφ. Χ. Γεμελιάρης). Αθήνα: Πολύτροπον, 2007.

Βασική βιβλιογραφία 6

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

1. Alessio Fr., *Ιστορία της νεότερης φιλοσοφίας* (μτφ. Θεοδώρα Θυμιοπούλου). Αθήνα: Τραυλός, 2012.
2. Besnier J.-M., *Ιστορία της νεωτερικής και σύγχρονης φιλοσοφίας : Φυσιογνωμίες και έργα* (μτφ. Κ. Παπαγιώργης). Αθήνα: Καστανιώτης, 2001.
3. Cottingham J., *Οι Ορθολογιστές* (μτφ. Σοφία Τσούρτη). Αθήνα: Πολύτροπον, 2003.
4. Woolhouse R.S., *Οι εμπειριστές* (μτφ. Σοφία Τσούρτη). Αθήνα: Πολύτροπον, 2003.
5. Κονδύλης Π., *Ο Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός* (2 τόμοι). Αθήνα: Θεμέλιο, 1998.
6. Guyer P., *Καντ* (μτφ. Γ. Μαραγκός). Αθήνα: Gutenberg, 2013.

Βασική βιβλιογραφία 4

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ – 2

1. Κάλφας Β. & Ζωγραφίδης Γ., *Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2006 / Αθήνα: Το Βήμα, 2013.
2. Κουλουμπαρίτσης Λ., *Ιστορία της αρχαίας και μεσαιωνικής φιλοσοφίας: 1. Ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας* (μτφ. Ε. Γραμματικοπούλου). Αθήνα: Εξάντας, 2008.
3. Nestle, W., *Από τον μύθο στον λόγο: Η εξέλιξη της ελληνικής σκέψης από τον Όμηρο ως τη σοφιστική και τον Σωκράτη*, 2 τόμοι, μτφ. Ά. Γεωργίου. Αθήνα: Γνώση, 1999.
4. Annas J., *Αρχαία φιλοσοφία* (μτφ. Γ. Στείρης). Αθήνα: Το Βήμα/Ελληνικά Γράμματα, 2006.
5. Vernant, J.P., *Οι απαρχές της ελληνικής σκέψης*. Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1992.

Βασική βιβλιογραφία 4

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ – 2

1. Κάλφας Β. & Ζωγραφίδης Γ., *Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2006 / Αθήνα: Το Βήμα, 2013.
2. Κουλουμπαρίτσης Λ., *Ιστορία της αρχαίας και μεσαιωνικής φιλοσοφίας: 1. Ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας* (μτφ. Ε. Γραμματικοπούλου). Αθήνα: Εξάντας, 2008.
3. Nestle, W., *Από τον μύθο στον λόγο: Η εξέλιξη της ελληνικής σκέψης από τον Όμηρο ως τη σοφιστική και τον Σωκράτη*, 2 τόμοι, μτφ. Ά. Γεωργίου. Αθήνα: Γνώση, 1999.
4. Annas J., *Αρχαία φιλοσοφία* (μτφ. Γ. Στείρης). Αθήνα: Το Βήμα/Ελληνικά Γράμματα, 2006.
5. Vernant, J.P., *Οι απαρχές της ελληνικής σκέψης*. Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1992.

Βασική βιβλιογραφία 5

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΛΕΞΙΚΑ & ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

1. **Audi, R.** (επιμ.), *Το φιλοσοφικό λεξικό του Cambridge*. Αθήνα: Κέδρος, 2011.
2. **Durozoi, G. & Roussel, A.**, *Λεξικό φιλοσοφίας*. Αθήνα: Πατάκης, 2010.
3. **Ίλιτσεφ, Λ. & Φεντοσέγιεφ, Π.**, *Φιλοσοφικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*, 5 τόμοι. Αθήνα: Καπόπουλος, 1985-6.
4. **Lalande, A.**, *Λεξικό της φιλοσοφίας*, μτφ. Ε. Φικιώρης, 4 τόμοι. Αθήνα: Πάπυρος, 1955.
5. **Πελεγρίνης, Θ.**, *Λεξικό της φιλοσοφίας: Οι έννοιες, οι θεωρίες, οι σχολές, τα ρεύματα και τα πρόσωπα*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα, 2009.
6. *Φιλοσοφία και κοινωνικές επιστήμες* (Μεγάλη Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, τόμος 23). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1996.
7. (Λήμματα για τους φιλοσόφους: *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*, της ίδιας σειράς [ΜΕΕ], τόμοι 1-9B.)

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Ζωγραφίδης.
«Η διδασκαλία της φιλοσοφίας. Διδάσκοντας φιλοσοφία σήμερα (1):
φιλοσοφικοί κλάδοι». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη
δικτυακή διεύθυνση: <https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS456/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Ματίνα-Ιωάννα Κυριαζοπούλου
Θεσσαλονίκη, 15.1.2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

